

MÁRTONFFY
ANDRÁS

ÉJSZAKA II

TREND

MÁRTONFFY
ANDRÁS

ÉJSZAKA

TREND

Borítóterv: MÜLLER PÉTER

Borítófotók © Fortepan / Schermann Ákos; Fortepan /
Farkas Jenő; Fortepan / Flanek-Falvay-Kovács

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánosságához közvetítését – szigorúan tilos.

A kiadó könyveit kedvezménnyel
megrendelheti webáruházunkban:
www.mora.hu

© Mártonffy András, 2024

© Trend Kiadó, 2024

*„Bóbita, Bóbita játszik,
szárnyat igéz a malacra,
ráül, ígér neki csókot,
röpteti és kikacagja.”*

WEÖRES SÁNDOR: A TÜNDÉR

MÉG MIELŐTT ELKEZDENÉM

Ez a történet nem itt kezdődik. Mindaz, amit el akarok mesélni nektek, valamikor hatvan évvel később játszódott le, amikor már egészen más volt a világ. Egyelőre viszont hadd mondjam el, mi történt 1930-ban, amikor Kamilla még nagyon fiatal asszony volt, alig harmincéves. Ne az a töpörödött, ráncos öregasszony jusson eszetekbe, akit ebben az egész szövevényes történetben végig magatok előtt fogtok látni! Hatvan évvel korábban mindannyian beleszerettetek volna. Apró volt, de tiszteletet parancsoló, érett tekintetű, de hamvas és gömbölyded. Az a fajta, akit a férfiak soha nem mertek volna megszólítani az utcán, a nők pedig szégyelltek gyűlölni. Erős, fekete haja volt, divatos és egzotikus Kleopátra-frizurára vágva, a tartása szálegyenes, a nézése bátor és kitartó. Most pedig képzeljétek magatok elé ezt a különleges jelenséget, amint tökéletesre igazított hálókötésében, megfésülködve éppen a férje ágyának szélén ül, és azt a hideg halottat nézi! Összeszorítja az ajkát, elrejti az érzelmeit, ahogy engedelmes asszonyhoz illik.

Pedig tíz évvel korábban még minden ismerőse irigykedve dicsérte a szerencsését. Kálmán, ez az érett, ötvenéves

özvegy úriember a legszigorúbb etikett szerint kérte meg a kezét. Úgy viselkedett, mintha egyenrangú családból származnának, és nem egy bohém rajzolóművész lányát akarná feleségül venni. „De hát – ahogy Kamilla családjában szerették mondogatni – nem sok esélye volt a mi kis boszorkányunkkal szemben!” Kálmán, akinek vigyáznia kellett a jó hírnevére, azóta járt a családhoz kifogástalanul udvarias keretek között, mióta először megpillantotta az akkor még csak tizennyolc éves lánykát. Nem csinált titkot belőle, hogy ki fogja várni a sorát. Senkinek nem is lehetett kifogása afelől, hogy jó parti ígérkezik: a Kormányzó környezetéhez tartozó nemesember jobb férjjelölt volt, mint amilyenre bárki számíthatott.

Aztán Kamilla húszéves lett, és megtartották az esküvőt. Nem fogom most részletesen elmesélni, miként zajlott, mert olyan sok időm azért nincsen. Elég legyen annyi, hogy frakkos, cilinderes urak jöttek, és a legdrágább cigányok húzták reggelig. Kamilla biztos lehetett benne, hogy nem lesznek gondjai egy ilyen úr mellett. Most viszont térjünk vissza 1930-ba, a szép napfényes lakásba. Hadd magyarázzam el, miért ezzel a jelenettel kellett kezdenem!

Kora reggel van, amikor a napsütés még egészen más színű, mint később. Az első lépések pora nemrég szállt föl a régi perzsaszőnyegből, és ott kavarog a fényben, az éjjeli lélegzetek nehéz szaga pedig még alig szállt ki a nyitott ablakon. A lakás három hatalmas, egybenyitott szobája egyértelműen, mégsem hivalkodóan mutatja, hogy a lakói nem szegény emberek. Az elegáns vitrin, az intarziás kredenc és az ébenfekete, karcsú állóóra öntudatosan foglalja el a neki járó

teret. Mindegyik azt hirdeti magáról, hogy már két generációval korábban is ugyanitt állt, és mindent végignézett. És akit érdekel, annak azt is elárulom, hogy valahol még ma is megvannak.

Kamilla egyenes derékkal ül a franciaágy szélén, és férje merev testét figyeli. Ahogy ott fekszik, mozdulatlanul és hangtalanul, már mindenestül a múlt részévé vált. Kamilla talán még ekkor sem hiszi el igazán, hogy tényleg egy halottat lát. Figyeljétek meg ti is alaposan, mert ebben a történetben gyakran fogtok találkozni velem! Senki sem kerülhet el engem, hiszen minden történet a halálról szól. Az elmúlás az egyetlen biztos dolog a világon. Egyszer elmúlik minden élő és élettelen, eljön az utolsó szívverés, véget érnek az országok, a hegyek, a tengerek, a bolygók, a csillagok, a sok milliárd éves részecskék, megszűnik az anyag és az energia. Eloszlik minden, mint a buborék, és amikor a mozgásnak és a létezésnek vége van, akkor csak a végtelen, hideg, üres tér marad.

De most még sok évtizeddel Kamilla halála előtt járunk: mélyen elgondolkodva, rezzenéstelen arccal ül az ágy szélén. Ebből az állapotból csak akkor mozdul ki, amikor megszólal a csengő. Lassan föláll, lesimítja a köntösén a ráncokat, és kimegy ajtót nyitni. Reisz doktor a kalapjával a kezében, tisztelettudóan lép be a szobába, de ezúttal nem engedi maga elé a hölgyet. Egyetlen pillantással felméri, hogy nem valamiféle női hisztéria miatt hívták ki. Negyvenévesen már sokat látott orvos: azonnal felismeri, ha valaki meghalt. Figyelmesen nézi, miközben Kamilla kötelességtudóan befejezi a mondandóját, bár a telefonban már végighallgatta egyszer.

– Reggel felébredtem, és így találtam szegény férjemet.

A férfi tekintete időnként a szép, fiatal nőre ugrik. Az arcára van írva minden érzelme: arra gondol, hogy milyen jó lenne a karjába kapni és elringatni, de azonnal el is szégyelli magát. Ilyenkor visszaerőlteti a szemét a halottra, aztán oda is lép az ágyhoz, és nekikezd a hivatalos vizsgálatnak. Az egész nem tart sokáig. Reisz doktor – ezúttal végre jogosan – ránéz Kamillára, és szomorúan bólint.

– Nagyon sajnálom, nagyságos asszonyom! Igaza volt. A férje meghalt.

– Miben halt meg?

– Nehéz megmondani. Úgy tűnik, egyszerűen megállt a szíve álmában. De nyugodjon meg, nagyságos asszonyom, biztos, hogy nem szenvedett! Én az ilyesmiben nem tévedek, kérem.

Kamilla ráemeli azt a veszélyes fekete szemét a doktorra, aki abban a rövid pillanatban meg merne esküdni rá, hogy az asszony tévedhetetlenül felmérte és megítélte őt mint orvost, embert és férfit. Nincs is oka szégyenkezésre. Magas, kisportolt ember, még mindig sötétbarna és dús a haja, az állkapcsa erős, az orra markánsan ívelt, és büszkén mondhatja el magáról, hogy nem kevés pénzt keres. Ekkor megfedkezik a feleségéről, mind a négy gyerekéről, és akaratlan ellenére – ott, a halott férj mellett – elábrándozik erről a páratlan asszonyról. De egyetlen másodperccel később rájön, hogy ezek az ábrándok milyen szánalmasak. Kamilla udvariasan, de jéghidegen mosolyog.

– Köszönöm, doktor. Kérem, fogadja el ezt, és tegye, amit kell! Addig én kimegyek.

Ezzel minden további szó vagy pillantás nélkül egyedül hagyja a férfit a holttesttel. Reisz doktor elvörösödik, és

jobban szégyelli magát, mint kamaszkorában, amikor azt a bizonyos dolgot csinálta. Zsebre teszi a pénzt, és a szégyentől kissé szórakozottan, mégis gyakorlottan elvégzi mindazt, amit egyszer minden emberrel elvégeznek majd, és amiről legszívesebben tudomást sem vennének. Azután kimegy a fürdőszobába, hogy kezet mosson. Ismeri a járást, nem siet. Már csak azért sem, mert sejti, hogy mindjárt szembetalálkozik Kamillával, és akkor látni fogják egymás tekintetében azt a sok mindent, amiről nem beszélhetnek. Persze mindketten teszik a dolgukat. Udvariasan és visszafogottan váltanak néhány szót, elbúcsúznak, és Reisz doktor még össze is csapja egy kicsit a bokáját, ahogy ezektől az emberektől sokszor látta. Amikor kilép az ajtón, pontosan tudja, hogy Kamilla még utána fog szólni, és valami fontosat mond. Így is történik.

– Doktor, egy pillanatra, kérem! – A hangja alázatos és magabiztos egyszerre, ahogy az igazán kivételes nőknél lenni szokott.

– Parancsoljon, nagyságos asszonyom!

– Megkérném valamire... A férjem... Tudja, tíz évet töltötünk együtt, és én nem szeretném, ha őt is... Ha lehet, kérem, kímélje meg a testét!

– Értem, asszonyom. Természetesen tiszteletben tartom. Nem fogják felboncolni. Erre a szavamat adom.

– Köszönöm – válaszolja Kamilla olyan mosollyal, amelyben semmi illetlen nincs, a doktor mégis hetekig nem tud tőle szabadulni. Úgy megy le a lépcsőházban, hogy végig fogalma sincs, hányadik emeletnél jár, ahogyan azt sem tudja, milyen valószínűtlen véget fog érni az élete alig tizenöt év múlva.

Tessék. Ennyi volt, amit mindenképpen el akartam mondani, mielőtt közösen belebonyolódnánk Kamilla történetébe. Nagyon öreg volt már, amikor az egész lezajlott, és azóta is eltelt jó pár év. Már régen nincs veletek, ő is az enyém lett. Mégis érdemes meghallgatni a tizenegy éjszaka történetét, mivel a főhőse egy olyan nemzedékből származik, amelyik elképesztő időket élt meg. A Monarchia idején születtek, és a huszadik század végét is megérték. Olyan dolgokat láttak, amikről nektek halvány fogalmatok sem lehet, és időnként még engem is megleptek. Akkorákat lódult alattuk a világ, hogy majdnem össze is omlott, de ők még mindig itt vannak. Van, aki egy régi lakásban, türelmes, kopott bútorok között szárad el, mint egy öreg festmény. Amikor meghal, nem is tudja, melyik korban jár a sok közül, amit megélt. Mások egy romos kórház elfekvőosztályán haldokolnak a saját piszkukban. Néha akad valaki, aki könyörületesen megsimogatja őket, mások titokban beléjük csípnek.

Ott van a szemük mögött az egész huszadik század, és már egyre halványabban emlékeznek, mert nincs kivel megbeszéljék. Elment mellettük egy csomó évtized, és ők lassan belesimulnak a háttérbe. Aki mégis észreveszi őket, az sem érti sokszor, amit mondanak. Én mégis azt tanácsolom: hallgassátok meg őket, amíg még lélegeznek! Mert amikor az utolsót is a földre rakják közülük, akkor valami megismételhetetlen pusztul ki ebből a világból.

Most már magatok elé képzelhetitek Kamillát akkor, amikor ez a történet játszódik. 1990-ben járunk, és biztosan azt hiszitek, hogy ámulva figyeli a körülötte zajló változásokat. Ebből is látszik, hogy nem ismeritek őt. De mire a történet végére érek, pontosan tudni fogjátok, miről beszélek. Őt aztán nem érdekli, hogy éppen ki az úr, és milyen rendszer van: eddig is látta mindegyiket működni és elbukni. Sokkal többet tapasztalt annál, hogy ilyen apróságokkal foglalkozzon.

Ezen a napon is ugyanazt csinálta, mint 1980-ban, 1970-ben vagy 1960-ban. Reggel ötkor fölkel, fölöltözött, megmosakodott, megfésülködött, egy kevés pirosítót tett az arcára, aztán megette az aznapi zsemlijét, és tejeskávét ivott hozzá. Nem sietett, erről évtizedekkel korábban leszokott. De hogy tényleg el tudjátok őt képzelni, elmondom, milyen lett az elmúlt hatvan év alatt. Még kisebb, még könnyebb és még tapasztaltabb. Kilencvenéves volt már, és lassan, megfontoltan mozgott, bár nem látszott rajta, hogy akár a testi, akár a szellemi egészsége hanyatlott volna. Mit sem számított, hogy ő is ráncos lett, mint a többi öregasszony, hogy kihullott a foga, néha szórakozottan piszkálgatta a nyelvével a protézisét, hogy elvékonyodott a hangja, és hogy egy kicsit fájtak az ízületei. Ezeket mintha észre sem vette volna, mert tudta, hogy együtt járnak a korrallal. Lényegtelen apróságok voltak mindahhoz képest, amit addig megélt.

Arról viszont, hogy ezek után mit csinált egész nap, már nehezebben tudnék beszámolni. Az biztos, hogy néha kézimunkázott, igaz, nem túl nagy lelkesedéssel, inkább csak a rend kedvéért. Naplót is írt, bár az elmúlt évtizedekben

nem túl sok mondanivalója akadt. Az évszázad kalandosabb történéseit már réges-régen megírta, az emlékei mélyén egykedvűen pihenő dolgokról pedig soha nem fog beszélni senkinek. A nap egyetlen valamirevaló eseménye – már amit a külvilág is eseménynek nevezne – az volt, amikor megérkezett Győző.

Győző a Tanácstól jött mindennap (vagy akkor már önkormányzatnak hívták, tudja a fene), és az ebédet hozta Kamillának. Ami azt illeti, Győző az a fajta ember volt, aki a világon senkit nem érdekel, és aki legföljebb azzal hívja fel magára a figyelmet, hogy hatalmas nagyra nőtt, de ez is legföljebb néhány másodpercre kelti fel az emberek érdeklődését. Olyan jellegtelen volt az egész fizimiskája, és annyira semmi sem tükröződött a tekintetében, hogy az emberek pillantása óhatatlanul lecsusszant róla. Amikor három évvel korábban a Tanácstól – igen, akkor még Tanács volt – először eljött egy unott nő felmérni Kamilla életkörülményeit, ő is csak Győző életének egyetlen érdekes részletét pletykálta el: rögtön a születése után elhagyták a szülei. Megrémültek, mert valamiféle oxigénhiánya volt, és amikor végre elkezdett lélegezni, semmi mást nem is csinált egy hétig. Otthagyták a kórházban, aztán írásban is lemondtak róla. A nevét is a nővérkéktől kapta, amiért mégis életben maradt. Végül a saját nagyanyja fogadta örökbe, és tízéves koráig ő nevelte. Unalmas gyerekkor lehetett, nem is vesztegetett rá senki sok időt, hogy beszéljen róla. Aztán a nagymama meghalt, és a húga, Győző vénlány nagy-nagynénikéje nevelte tovább a gyereket. Még unalmasabb.

A Tanács alkalmazottja nem tudhatta a folytatást, de én most elmondom nektek. Amikor Győző valahogy felnőtt,

jobb híján birkózónak állt. Ez volt az a sport, amiben valamennyire jól teljesített, és nem melleleg az egyetlen dolog, amihez értett. Amikor a harmincas évei elejére kiöregedett, és alaposan meghízott, elkezdett szemet hordani. Ugye ti is emlékeztek még a szenesemberekre? Nagydarab, erős férfiak voltak, akik egy teherautó platóján érkeztek, és a hátukra vehető óriási kosarakat az egyikük telilapátolta szénnel. Az ő világuk a házak pincéje, a doh, a penész és a cipekedés volt. Szakadozott trikóban, fekete arccal, egykedvűen járkáltak idegen pincékben. A gyerekek féltek tőlük, de azért kicsit csodálták is az erejüket. A szüleik pedig hagyták, hogy a szenesemberek után tébláboljanak, bele a sötétbe. Az még egy olyan világ volt.

Mire Győző a harmincas évei végére ért, megroppant a gerince a félelmetes szeneskosaraktól, és más munkát kellett keresnie. Én is furcsállom, de végül ebben az idősgondozói állásban kötött ki. És az a vicc, hogy tulajdonképpen neki való dolog volt. A totyakos bácsikák és nénikék nem nagyon zavarták, mivel nem sokat kérdezősködtek. Ők is megszokták, és keresztülnéztek rajta, mint mindenki más. Bement, elvégezte a munkát, aztán eljött. Ennyi volt: se több, se kevesebb. Általában. De Kamillával egészen más volt a helyzet. Ő jobban felforgatta Győző életét, mintha a legcsinosabb fiatal lánnyal találkozott volna.

Ekkor már három éve járt Kamillához. Az első találkozástól kezdve megbecsülte ezt a helyet, sőt mi több, kiváltságnak érezte, hogy ide jöhet. Szinte fejbe verte minden hétfő, kedd, szerda, csütörtök és péntek tizenkét óra harminc perc, amikor belépett ebbe a lakásba. Kamilla nem azért rendelte meg az ebédet, mert olyan nagy szüksége volt rá, hanem

egyszerűen így volt kellemes neki. Elég öreg és gazdag volt ahhoz, hogy megengedje magának ezt a luxust. Kedvelte Győzőt, ezt a nagy, buta embert, aki mellett úgy nézett ki, mintha valami rongybaba lenne. Kicsit talán tetszett is neki az az óvatos, mélységes tisztelettel párosuló várakozás, amit mindennap tapasztalt ennek a szokatlan gondozónak a részéről.

Mert Győző alaposan elütött azoktól a fiatal lányoktól és középkorú nőktől, akik a hasonló öregasszonyoknak az ebédet hordták, melegítették a vacak gázrezsókon, bevitték a szobájukba, és szükség esetén a szájukba is lapátolták. Soha nem volt ingerült vagy fásult, nem panaszkodott, egyáltalán nem is kezdeményezett beszélgetést. Egyszerűen csak tette a dolgát, és élvezte a hely hangulatát. Nem kellett neki más, csak hogy Kamilla behívja negyedóra, kérdezgesse egy kicsit, elejtsen néhány megjegyzést a régi dolgokról, aztán kedvesen elköszönjön tőle, és kikísérje az előszobáig. Kamilla jól tudta, hogy ez az ember néhány ital után valószínűleg kiszámíthatatlan, kezelhetetlen lénné változik. Érezte rajta, hogy valami nem stimmel, de nem érdekelte. Nem félt tőle, mert ők ketten két külön világegyetemből jöttek. Sem fizikailag, sem lelkileg nem érintkezett a világuk, kizárólag ezen a jelentéktelen felületen. Bármiféle olyan helyzet, ami Kamillára nézve veszélyt jelenthetett volna, eleve lehetetlen volt.

Kamilla társaságában Győző soha nem mutatta a félelmetes oldalát. Megnyugodott, elcsöndesedett, még az arc kifejezése is megváltozott. Maradéktalanul alkalmazkodott a lakás pórusaiból áradó régi világhoz, feloldódott benne. Hétfőtől péntekig mindennap fölgyalogolt a régi bérház

lépcsőházában a harmadik emeletre, és már ezzel óhatatlanul ráhangolódott egy különleges élményre. A Tanácsnál fogalmuk sem volt erről, és Kamilla is csak sejtette, de én most elárulom: ilyenkor visszaröpült az időben a gyerekkorába. Abba az univerzumba, amelyikről rajta kívül senki sem tudott. Életének abba az első tíz évébe, amikor a nagymamája nevelte, és amikor a forró cserépkályha, a meleg császárzsömle, a reggeli kakaó illata, a régi világ hangulata, a változatlanság, a biztonság, a meghitt nyugalom és a mesék jelentették a mindennapokat.

Győző életének ezen időszaka már nagyon régen lezárult: aznap reggel, amikor holtan találta a nagymamáját az ágyban. Ennek az idős hölgynek is eljött az ideje, mint mindenki másnak, senkivel sem tehetek kivételt, még rémült gyerekek kedvéért sem. Persze hajlok arra, hogy egy tízéves kisfiúnak talán nem azzal kellene foglalkoznia, hogy a nagymamája holttestét próbálja sírva föléleszteni, sem pedig azzal, hogy a szomszéd lakásba csöngessen be segítségért. Na, hát a nagymama lakása, ahol Győző életének minden boldog pillanata zajlott, éppen ilyen bérházban volt. Mindennap ugyanazok a jelentéktelen események zajlottak: a körfolyosóra nyíló cselédszobák és konyhák ajtaja nyitva volt, ebédek szagai és hangjai verődtek ide-oda a belső udvaron, rozoga, reszketeg öregek rótták a köroket makacsul a folyosókon, hogy még ne haljanak meg, a házmester néha felvitt valakit a kulcsos lifttel az ötödikre, gyerekek játszottak, rohangáltak és ugráltak a lépcsőkön, vénasszonyok csóválták a fejüket az ablakok mögött.

Győző már akkor nyakig belesüppedt ebbe a langyos álomvilágba, amikor megnyomta a régi, repedezett anyagú

bakelit csengőgombot, és lehajtott fejjel várta, hogy kinyíljon az ajtó. Így volt ez minden alkalommal, és így volt azon a kellemes, kora őszi napon is. Nem érezte sem a kezében az alumínium ételhordó súlyát, sem az orrában a menzás kelkáposzta jellegzetes szagát, sem azt, hogy máris rámelegedett a ballonkabátja. Amikor meghallotta a papucs csoszogását a lakásból, kihúzta magát, és ünnepélyes arcot vágott. Ezek az ő pillanatai voltak. Amint kinyílt az ajtó, megcsapta orrát egy illat, amit csakis a Kamillához hasonló, tiszta, mesebeli öregasszonyok környezetében lehet érezni. Ott szálldos benne a púder, a mézes sütemény, az olcsó szappan illata, a régi bútorok és a rejtett helyeken megülő por szaga, ott vannak az aromájában a szakadozott, sárga könyvlapok, spárgával kötegbe fogott öreg levelek, kalapdobozokban évtizedek óta érintetlenül rejtőzködő kalapok, szekrények aljában felejtett, a dédi stafírungjából származó damaszt asztalterítők, ott vannak a spájzban üldögélő befőttek, ott van a konyhaasztalt öröktől fogva védő viaszosvászon, a régi jegesládában felejtett ismeretlen dolgok kipárolgása, és még egy egész csomó meghatározhatatlan, lappangó, rejtőzködő tárgy makacsul szállongó lélegzete.

Mindez szinte fejbe vágta Győzöt abban a másodpercben, amint a kinyíló ajtó rápumpálta a benti levegőt. Úgy lépett be a lakásba, ahogy a legfanatikusabb hívők merülnek bele a templom erőszakos tömjénszagába. Teljesen védtelen volt: rövidnadrágos, horzsolásos térdű kisfiúvá változott. Kilépett a való világból, és bebocsátást nyert egy egészen más dimenzióba. Hadd próbáljam meg elmagyarázni: Győzőnek fogalma sem volt, mik ezek az érzések, nem tudta volna szakba önteni őket. Egyszerűen annyit történt vele minden

ilyen alkalommal, hogy letéperték az érzelmek, ő pedig szinte beteges megadással engedte magát két vállra fektetni. Olyan érzelmek voltak ezek, amelyek régóta nem létező dolgokból táplálkoztak. Évtizedek óta halott emberek, elfelejtett társaságok, vacsorák, ruhák, nyomtalanul elillant beszélgetések, betegségek, küzdelmek, örömök hangulata vette át az uralmat fölötte. És mindez olyan utakon és csatornákon áramlott a lelkébe, amelyeknek még a létezéséről sem tudott. Csak annyit érzett, hogy egyfajta álmvilágba merül, illatok és tárgyak ostromolják. Tehetetlen volt, gyámoltalan, de nem is szeretett volna védekezni. Ilyenkor örökre ebben a világegyetemben akart maradni.

Egyetlen dolgot viszont pontosan érzett: mindez Kamillából áramlott felé. Ő volt a médium vagy akár maga a forrás. Nem e világi lény, öröktől fogva öreg, örökké létező, mozdíthatatlan, változatlan bálvány. Belőle áradt ez a levegő. Ő volt maga a régi világ. Hozzá kellett menekülni, legalább naponta egy fél órára. Ilyenkor a szó legszorosabb értelmében nyomtalanul eltűnt minden más. Nem létezett az utca, a Tanács, a Posta, nem voltak sehol a számlák, az érthetetlen párbeszéddek, az akadékoskodó emberek. Eltűnt a sok félelmetes és ismeretlen dolog, amit mostanában bementek a tévében. Nem volt bizonytalanság, változás, szorongás. Csak az élete első tíz évének, a nagymama közelségének utánozhatatlan, fájdalmas hangulata. Csak a vegytiszta biztonság létezett itt, amit sehol sem tapasztalt a nagymama halála óta, és amit minden alkalommal ott kellett hagynia, miután átadta Kamillának az ebédet. Mindennap ki kellett szakítania magát ebből a puha és illatos ölből, ki kellett lépnie az utcára, belemerülni az ellenséges külvilágba, mint amikor

a kísérleti patkányokat hideg vízbe dobják a tudósok, hogy a hirtelen kínlódásra adott reakciójukat figyeljék.

Amikor azonban belépett, az maga az élet volt. Még egy teljes fél órája maradt, még az élmény legelején tartott. Egészen kicsi korában ugyanezt érezte minden karácsonykor. Hosszas, kéjesen idegtépő várakozás után csöngetett a Jézuska, kitárult a dupla ajtó, ő pedig belépett a nappaliba. Sötét volt, szinte bántóan színesen égtek a gyertyák a karácsonyfán. A sötétben ismeretlen halomban sorakoztak az ajándékok a fa alatt. És Győző már ebben a pillanatban tudta, hogy a karácsony tulajdonképpen nem több, mint ez a néhány másodperc. Amíg még nem derül ki semmi, amíg ott lebeg a titok a szoba levegőjében. Amint meggyulladt a villany, és ő nekilátott kibontani az ajándékokat, rohamos gyorsasággal véget ért a nagy varázslat. A titkos, meghatározhatatlan csodadolgok valódi tárgyakká változtak, minden kézzelfogható lett, a fények élesek és kemények voltak. A karácsony nem tartott ki addig, amíg játszani kezdett az ajándékokkal.

Ezért kellett maradéktalanul átéreznie az első pillanatok teljességét. Nem is köszönt, csak kitágult orrcimpával szívta magába a szagokat, és bárgyú arccal, ostoba gölemként lépegetett végig az előszobán. Letette a konyhaasztalra az ételhordót, aztán a szokásos, könyörgő várakozással nézett Kamillára. És mint minden alkalommal, most is pontosan azt hallotta, amire áhítozott:

– Bejössz egy kicsit beszélgetni, fiacskám? Enni később is ráérek.

Győző hálásan bólogatott, motyogott valamit, és ugyanolyan feszült izgalommal lépett Kamilla után a lakás belsőjébe, mint minden hétköznapon az elmúlt három évben.

Az a lakás maga volt a tökély. A három óriási szoba pontosan úgy pihent ott, mint hatvan évvel korábban. Ugyanazok a bútordarabok ugyanott álltak, és Győző – bár mondanom sem kell, hogy nem tudta konkrétan megfogalmazni – érezte a lényegét: hatalmas szerencséje van, hogy beléphet egy olyan világba, amelyik már elmúlt. Ezen a helyen, ebben a skanzenben, ebben a múzeumban ott lüktetett még a múlt. Egy mozgó, lélegző, beszélő ember is hozzátartozott az illúzióhoz, egy hús-vér túlélő, mintha a múzeum eldugott termében életre kelt volna egy bábu valamelyik régi ruha belsejében. Ehhez mérhető volt tehát ennek a hatalmas embernek az elfogódottsága is. Kamillának most is az volt az érzése, mintha a férfi egy nagy, szőrös kutya lenne, aki egyszer csak kiszabadult a nyílt mezőre. Szinte úgy viselkedett, mint aki mindjárt behempereg a friss, zöld fűbe, és horkantgatva harapdálja a harmatos szálakat.

Azt is észrevette viszont, hogy ezen a napon Győző egy kicsit másképpen viselkedik. Valahogy felfokozottabban forgatta a fejét ide-oda, és szívta magába a látványt. Remegő kézzel végigsimította a nagy, intarziás kredencet, és mielőtt leült volna a füles fotelbe, tétovázott néhány pillanatig a magas, fekete állóra előtt. Amikor már mindketten letelepedtek, és Kamilla érdeklődve, figyelmesen fordult felé, Győző tekintete még akkor is ide-oda járt a szobában. Szaporán lélegzett, kipirosodott az arca. Kamillának még az is megfordult a fejében egy pillanatra, hogy valami gusztustalan vágyakozás van a háttérben, de ezt azonnal elvette. Inkább olyan benyomást keltett a férfi, mint aki sorsfordító elhatározásra jutott, és most cselekednie kellene. Nemsokára kiderült, hogy ennek az éles elméjű, sokat látott

öregasszonynak tökéletesen működtek a megérzései. Pontosan ez volt az igazság.

És most elmesélem, mi történt a következő percekben, mi volt az az elkeseredett, beteges ötlet, ami mozgásba lendítette a tizenegy éjszaka történetét. Győző még feszengett egy ideig, aztán rekedten, alig érthetően suttopta:

– Velem fogsz jönni.

Kamilla meglepődött, bár számított valami váratlan ostobaságra. Tökéletesen értette a mondatot, mert kutya baja sem volt a hallásának, mégis azt mondta:

– Mit mondasz, fiacskám? Nem hallottam. Tudod, süket vagyok.

– Velem fogsz jönni. Te leszel a nagymamám.

– Ne beszélj marhaságokat, fiacskám! Nem megyek én sehova.

Ez volt az a pillanat, amikor Kamilla rájött, hogy baj van. Győző olyat csinált, amit addig soha nem engedett meg magának. A lehető legváratlanabb hirtelenséggel meglendítette az egyik irdatlan öklét, és akkorát vágott a kerek asztalra, hogy megreccsent az egész szerkezete.

– De igen! Velem jössz! Te leszel a nagymamám! – Ezt olyan éles, ijesztően magas hangon visította, és közben akkora erővel vicsorította össze a fogsorát, hogy a hangja is elfulladt, mire kimondta.

Ezt most biztosan nem fogjátok elhinni, de csak azért, mert még nem ismeritek eléggé Kamillát. Ő ugyanis nem ijedt meg. Egyáltalán nem. Meg sem rezdült a tekintete: ugyanolyan áthatóan figyelte ezt az önuralmát veszített embert, mint egy perccel korábban.

– Ne bomolj, édes fiacskám! Hová mennék én veled? Hagyjál nekem békét, és...

A következő másodpercekben egyértelművé vált, hogy valami tényleg megváltozott. Győző felpattant, és üvöltve elkezdte csépelni az asztal lapját. Hogy mit akart mondani, azt nem igazán lehetett érteni, csak az vált egyértelművé, hogy teljesen fölösleges bármiféle érvvel, logikával előhozakodni. Kamillának tulajdonképpen halálfélelmet kellett volna éreznie, mert egyedül volt egy őrjöngő, százkilencven centis birkózóval. Rajtatok ilyen helyzetekben – annak rendje és módja szerint – valószínűleg eluralkodott volna a vak rettegés. Kamilla ehelyett hátradőlt a fotelben, és a fejét csóválva elkuncogta magát. Nem azért, mert vénségére megbolondult, vagy mert szenilis kezdett lenni. Szó sem volt ilyesmiről. Őszintén szórakoztatta a látvány, hogy egy ekkora ember ilyen gyermeteg módon visítozik. Később pontosan megértitek, miért nem ismerte Kamilla ebben az időben a félelmet.

Győző már állva, előregörnyedve a saját térdét és combját verte két otromba öklével, miközben artikulálatlan hangon ordított. Nemsokára kifulladt, és zihálva leült a földre. Kezét terpeszbe tett lába közé ejtette, minden erő kiszállt belőle. Összeroskadva vesztegelt ott: úgy nézett ki, mint egy ijesztően nagy bálna, amit partra sodort a tenger, és mindjárt megfullad a saját irtatlan tömege alatt. Észre sem vette, hogy Kamilla csak most hagyja abba a nevetgélést.

– Na, édes fiam, üljél szépen vissza a fotelbe, és szedd össze magadat! Aztán menj el a kocsmába, és igyál meg pár sört a többi gyászhuszárral! Az ilyesmi segíteni szokott a férfiaknak.

– Nem megyek – szorította keskenyre az ajkát. – Velem fogsz jönni. Te leszel a nagymamám.

– Na, jól figyelj, kisfiam! – Kamilla figyelmeztetőn fel-emelte a ráncos mutatóujját, ami legföljebb akkora volt, mint Győző kisujja. – Nekem nincs se gyerekem, se unokám. De ha lenne, akkor is az én véreimből származna. Én igazán kedvellek téged, és azt is megengedem, hogy mostantól kezdve tegezzél, ha ez annyira fontos neked. De egyet jegyezz meg: nekem te nem parancsolsz! Te egy kis takonypóc vagy, és fogalmad sincs a világ igazi dolgairól. Menjél csak a fenébe, amíg szépen mondom!

Győző fölállt, és most már higgadtan, eltökélten válaszolt:

– Pedig velem fogsz jönni. Már mindent kitaláltam. Nem vagyok én olyan hülye, amilyennek hisztek. Tudom, hogy nem jár hozzád senki. Soha nem vennék észre, hogy nem vagy itt. Elmegyünk, bezárjuk a lakást, és senki nem fog tudni semmit. A szomszédok se fognak gyanakodni, nem lesz hullaszag, én meg mindennap idejövök. Mindent pontosan elrendeztem.

– Vigyázz, mit csinálsz, fiam! – Kamilla hangja elvesztette minden gyámoltalan, öregasszonyos kedvességét, és hidegen, szárazon rezgett a levegőben. – Vigyázz, milyen kaput nyitasz ki, mert soha többé nem tudod becsukni!

– Jössz a saját lábodon, vagy viszlek.

Győző odalépett Kamilla foteljéhez, és türelmetlenül gesztikulálni kezdett. Belenyúlt a fotel öblébe, és életében először megérintette az öregasszonyt. Megmarkolta a csuklóját, és ha láttátok volna a jelenetet, már ezt is életveszélyesnek találtátok volna. Ha csak finoman a két ujjá közé csippenti azt a csirkeszárnyhoz hasonló csuklót, Kamilla akkor sem tudott volna kiszabadulni.

De nem is akart. Könnyedén fölállt ültéből, és felszegte a fejét. Így is csak Győző mellkasának beszélhetett.

– Jól van, fiam, megyek önszántamból. Megkímélem magunkat a kínos jelenetektől. És nem kell befognod a számat sem, nem fogok kiabálni. De még egyszer figyelmeztetek: ebből baj lesz!

– Menjünk már! – mondta Győző türelmetlenül, és a tőle telhető leggyöngédebb mozdulatokkal noszogatni kezdte Kamillát.

– Rendben van, de annyit csak megengedsz, hogy magamhoz vegyem a gyógyszereimet, nem? Azt csak nem akarod, hogy ott haljak meg neked, akárhová is viszel.

Szépen, kényelmesen odalépett a kredenchez, és levett róla egy régi, tenyérnyi fadobozt. Kicsit megrázogattamegcsörgette, ami benne volt, és mosolyogva azt mondta:

– Látod, fiacskám, ezek nélkül én nem megyek sehová.

– Na, menjünk már! – Győző toporgott, egyik lábáról a másikra állt, láthatólag nagyon mehetnékje volt. Így aztán Kamilla megindult, át a szobákon, ki a hosszúkás előszobába, egészen a bejárati ajtóig. Győző ott egy már-már erőszakos mozdulattal megelőzte, kivette a saját zsebéből a lakáskulcsot, és kinyitotta az ajtót. Kidugta a fejét a folyosóra, ki is lépett, és lenézett a lépcsőház aláig. Amikor látta, hogy nincs ott senki, kihessegette Kamillát az ajtó elé, és gondosan bezárta maga mögött a lakást. Előreterelte az öregasszonyt, és amikor elindultak lefelé a lépcsőn, köré kanyarította a ballonkabátját. Kamilla nyomtalanul el is tűnt a ruha és az ember között. Elég nevetséges jelenet volt, de szerencsére nem látta őket az égvilágon senki. Könnyen leértek a földszintre, ahol aztán Győző kitéssékelte Kamillát

a nagy, dupla szárnyas fakapun, és már ott is álltak egy ócska, öreg autó előtt. Ebbe ültette be az öregasszonyt, majd ő is beszuszakolta magát a vezetőülésre, és elhajtott.

Elég sokáig mentek, és amikor megérkeztek, megint egy régi bérház előtt álltak. Ez jóval kisebb volt, mint ahol Kamilla lakott, mindössze kétemeletes. Győző kivárta, amíg egy járókelő eltűnik a sarkon, aztán kiszállt, és Kamillát is kísérette – vagy inkább kipakolta – az ülésről. Ennek a háznak is áthaladtak a kapuján, ennek is a lépcsőházához értek, és megisméltődött az előző jelenet, csak fordítva. Most nem álltak meg a legfelső emeletnél, mert Győző a kabátja alatt tovább hajtotta maga előtt Kamillát, egészen a padlásig. Itt megálltak a vastag, nehéz vasajtó előtt, és Győző elővett a zsebéből egy valószínűtlenül nagy, régi kulcsot. Kinyitotta az ajtót, és beterelte az öregasszonyt a padlásra.

Amikor már mind a ketten bent voltak, és óvatosan becsukta az ajtót, Győző leült, szinte lerogyott a földre. Hangoosan zihált, fújtatott, erőlködve törölgette az izzadságot a homlokáról. Kamilla körülnézett, forgolódott egy kicsit, de nem lepődött meg. Volt már neki dolga sok padlással meg pincével az életében, ez is csak egy volt a többi között. A kedvete-kért azonban elmondom, hogy nézett ki, mert itt fog játszódni a tizenegy éjszaka története, ezért szeretném, ha pontosan magatok elé tudnátok képzelni. Olyan benyomást keltett, mint bármelyik ehhez hasonló, régi ház padlása. Tágas volt, gerendák mindenütt, poros, galambürülékes padló, a tetőablakokon besütött a fény. A különbség csak annyi lehetett, hogy a helyiség egyik negyede le volt választva. Valaki valamikor régen két hevenyészett fallal elkerítette a padlás egyik

sarkát, és egy kis tetőlakást hozott létre. A háború után az utcákra kitett romok közül összeszedett vackokból készült az egész. Volt ajtaja is: egy összevissza lyuggatott, golyó szaggatta spázzajtó. Ezt a falat és ezt az ajtót lehetett látni, amikor valaki belépett a padlásra.

Győző föltápaszkodott a padlóról, aztán bevezette Kamillát a padláslakásba. Ez is két helyiségből állt. A külső olyan volt, mint egy nappali vagy hálószoba. A tetőablak alatt állt egy régi ágy, rajta lepedő, párna, pokróc, kopott, de tiszta ágyneműhuzat. Az ágy előtt volt egy kis kerek asztal, mellette egy szék. Közvetlenül az ágy fejénél húzták fel a belső falat, annak a túloldalán feküdt a másik helyiség. Ajtaja nem volt, egyszerűen elfogyott a belső fal egy idő után. Ezt szánta valaki valamikor fürdőszobának. Egy otromba bádogláda volt a túloldali téglafalra csavarozva, ebbe pedig egy vízcső vezetett. Alatta egy olyan öntöttvas kád állt, amelyet régen minden lakásban megtaláltak volna: tudjátok, aminek az a négy kecses, hajlított lába van. Ez persze már nagyon öreg volt, és teljesen rozsdás. A ládából régi, viharvert csappal lehetett a kádba vizet engedni, most is ott csillogott benne valamennyi. Kamilla el is mosolyodott, mert elképzelte, amint az ostrom után két-három rongyos férfi legyöngülten, elkeseredetten cipeli fölfelé a lépcsőházban. Az is látszott, hogy Győző figyelmes volt, és ki akart tenni magáért: a kád előtt is állt egy szék, hogy megkönnyítse a mosakodást ebben a nem túl komfortos fürdőszobában.

– Ez lesz a lakásod, itt fogsz lakni! – mondta Győző határozott hangon. – Van mindened, ami kell. Tessék, pakolj le!

– Nagyon előzékeny vagy, fiacskám – mondta Kamilla némi gúnnyal a hangjában. – Már pakolok is.

Ezzel felhajtotta az ágyon a párnát, és betette alá a fából készült kis dobozt. Leült a székre az asztal mellé, és kérdő tekintettel nézett Győzőre.

– És most mi lesz?

– Most elmegyek, de este visszajövök.

Győző elindult a nagy vasajtó felé. Kis gondolkodás után a padláslakás ócska ajtaját nyitva hagyta, aztán kiment a lépcsőházba, és a nagy kulccsal hangosan bezárta maga mögött a vas padlásajtót. Kamilla egy darabig üldögélt a széken, és alaposan szemügyre vett mindent. Tudta, hogy talán ez az utolsó hely, amit életében láthat. De mivel még most, kilencvenévesen is érdeklődéssel figyelte a világot, itt is úgy szemlélődött, mint egy izgalmas színházi előadáson. Egy idő után kipróbálta az ágyat is. Levette a papucsát, amit még otthon, a saját lakásában húzott föl reggel, lefeküdt, és kényelmesen elhelyezkedett. Elkezdte végiggondolni, mit is kell mostantól csinálnia.

ELSŐ ÉJSZAKA

Szóval ott feküdt Kamilla a padláson, azon a rozoga, dohos ágyon. Egy viszonylag rendes huzatú párnán nyugtatta a fejét, nyakig betakarva egy régi, de tiszta pokróccal. Sem az ágy, sem az ágynemű nem volt nagyobb egy átlagos kamaszszoba berendezési tárgyainál, ez a töpörödött öregasszony mégis elveszett bennük. Ha valaki felületesen nézett volna körül, nagy valószínűséggel észre sem vette volna a mozdulatlan rongycsomót. Este nyolc óra körül járt az idő, lent az utcán néha csikorogva elment egy villamos. Kamilla feje mögött, a hevenyészett fal téglái között türelmesen várakoztak a kicsurrant habarcs megmerevedett hullámai. Ugyanabban a helyzetben, ahogy valamikor egy sietősen dolgozó kőműves vagy botcsinálta lakó – a szájában kialudt cigaretta, a kezében az apja háború előtti vakolókanala – ügyetlenül kipréselte a sűrű masszát a csálén felrakott téglasorok között.

A fal túloldalán ütemesen csöpögött a víz az öntöttvas kádba, a szél hangosan süvített a kéményben. Kamilla a múlton és a világon gondolkodott. Teljesen nyugodt volt: ha végignézett az életén, nem sok különbséget látott a jelenlegi helyzete és a saját lakásában töltött évtizedek között.

Most nem volt háború, nem éhezett, nem kellett az életben maradásért küzdenie. Majdnem mindegy volt neki, hogy hol fekszik a sötétben, milyen ágyon, milyen lepedőn lélegzik a vékony teste, milyen fal van mellette. Az is mindegy volt, hogy mit és mennyit kap enni. Ezek a dolgok nem számítottak. Neki már nem voltak igényei. Meg is mondom, hogy miért: mindaz, amit átélt az elmúlt kilencven évben, megtanította arra, hogy mi a fontos, és mi a lényegtelen. Minden esemény, minden öröm, minden borzalom, amit megtapasztalt, minden ember, akit megismert, ott lakott a fejében. És most jön a lényeg! Egy ilyen hosszú, eseménydús élet vége felé a jelen már egyáltalán nem olyan fontos, mint korábban. Kamilla nem érzett unalmat, és nem félt. A gondolatai teljesen ki tudták tölteni az adott pillanatot. A világ kézzelfogható dolgai nem jelentettek sokkal valóságosabb élményt, mint a saját belső világa. Értitek ezt? A fejében felhalmozott emlékek saját valóságot hoztak létre, saját jogon léteztek. Pusztán a tömegükkel ki tudták szorítani a külvilágot, ha arra volt szükség. És most arra volt szükség.

Így, hetven év után szinte közönyösen idézte föl az esküvője napját. Azt a pillanatot, amikor minden végérvényesen megváltozott. Pontosan tudjátok, hogy egy húszéves lány bizony még kislány. Azt is sejthetitek, hogy 1920-ban ez még inkább így volt, mint manapság. Amikor az az ötvenéves, ősz halántékú férfi szertartásosan merev felsőtesttel, hódolattal és katonásan a kezére húzta a gyűrűt a templomban, Kamilla tényleg úgy érezte, hogy valami egészen különleges dolognak a részese. Ez a férfi hódolattal bánt vele, felnőtt úrinőként kezelte őt, ami ismeretlen élmény volt a számára. Kicsit csiklandós élmény. Egyelőre csak próbálgatva, apró

részletekben engedte behatolni a tudatába, mert egészen túl sok lett volna.

A *Boldogasszony Anyánkra* és a dörgő „Nem! Nem! Soha!” fogadalomra nem is tudott odafigyelni. Egy kislány világában nehezen lehet feldolgozni egy ilyen helyzetet. A katolikus neveltetés, a vörösterror, a Kormányzó diadalmenete és Trianon mind összezsugorodott a várható változáshoz képest. Egyik napról a másikra felnőtté kellett válnia, méghozzá a létező összes szempontból. Innentől kezdve nagyságos asszony. Egyedül fog maradni ezzel a férfival éjszákára, és olyan dolgokat fognak csinálni, amikről csak ködös elképzelései vannak. Holnaptól háztartást vezet, pénzt oszt be, fogadásokra jár, mosolyog, kézcsókokat fogad. A gyerekszobából közvetlenül a nászágymba, a kiadások és bevételek világába, a bálterembe lép. Teherbe fog esni, gyereket szül, meghízik, és mire észbe kap, már egy egészen más ember lesz. És mindez ott, abban a pillanatban kezdődik a templomban azzal az aktussal, amikor egymás ujjára húzzák a gyűrűt. Amikor a gyűrű az ujj hegyét érinti, Kamilla még kislány, mire megül az ujj tövében, már felnőtt, férjes asszony. Erről a szerződésről maga Isten gondoskodik a legnagyobb pontossággal, ahogy Mózesrel és Krisztussal is megkötötte a maga egyezségét. Felfoghatatlan és feldolgozhatatlan volt. Egyáltalán nem tudta, milyen lesz ezeknek az új elvárásoknak megfelelni.

Hosszasan részletezhetném az esküvőt: a kibérelt éttermet, a pazar ételeket, a hírneves cigányokat, a bokacsattogtató, díszmagyaros urakat, meg azt, hogy maga a Kormányzó is majdnem tiszteletét tette. A sorsfordító események akkor kezdődtek, amikor a kislány és az érett veterán egyedül

maradt a hálósobában. A helyszínt már ismeritek. Három nagy, kényelmes szoba egy sorban, a legfelső a háló. Az intarziás kredenc, a fekete állóóra és a többi patinás bútor-darab. Nem is húzom az időt, mert az aznap éjszaka történeteket amúgy sem lesz könnyű illendő módon elmondanom.

Kamilla kábulatában észre sem vette, hogy Kálmán egymás után becsukja mind a három hatalmas szoba dupla ajtaját. A cselédlány kimenőt kapott, folyt is az esküvői vacsorán a kuncogás és egymás oldalba böködése. Néhány pohár italt követően nincs az az etikett, amelyik gátat szabna az ilyen viccelődésnek. Ahogy a kötelező mulatozás után kettesben maradtak a lakásban, szokatlanul nagy volt a csönd az előző órák harsányságához képest. Kamilla, aki papíron már nagyságos asszony volt, a valóságban viszont egy magára hagyott kislány, felemelni sem merte a tekintetét. Lehajtott fejfel állt a szoba közepén, és a szeme sarkából néha a megvetett ágy makulátlanul lelógó fehér lepedőjére pillantott. Úgy érezte, mint akin... – hogyan fogalmazhatnám ezt meg finoman? Nem, ezt nem lehet finoman megfogalmazni! – ...mint akin nemsokára egy kisebb műtétet hajtanak végre, mégpedig érzéstelenítés nélkül.

Amikor Kálmán megfogta a csuklóját, összerezsent. Nem is csoda, mert ez nem az a gyengéd érintés volt, amilyenről a szűz lánykák ábrándoznak. Sokkal inkább nevezhetném markolásnak: két hideg és nedves kéz satuba fogott két vékonyka csuklót. Ha nincs a pedáns neveltetés és a sok hit-tanóra, ha nincsenek a családi történetek a nehezen induló, majd összezsizsolódó házasságokról, ha nincsenek a kőbe vésett szabályok, és főleg, ha nincs az az utolsó beszélgetés a mamával, akkor Kamilla már ebben a pillanatban sítíva

elszaladt volna. De persze erre nem volt lehetősége. Eszébe sem jutott ilyesmi. Legföljebb egyetlen szó: kötelesség.

Senki nem látta, nem hallotta és soha nem tudta meg, hogy ezek után mi történt. Kamilla összeszorította a fogát, és tűrt, mint sok más nő. Sőt, mindent meg is tett, hogy a férje kedvére tegyen. Még olyan dolgokkal is megpróbálkozott, amikre a mama csak suttogva, pironkodva utalt abban a bizonyos beszélgetésben. Semmi nem használt. Kálmán egyre hangosabban zihált, fújtatott, egyre bőszesebben verítékezett, de nem történt meg, amire annyira várt. Sehogy nem tudta megtenni. Még a közelébe se került. Ilyen közélről már egyáltalán nem háborús veteránnak és jól szituált tisztségviselőnek tűnt. Ahogy Kamilla nyakába nyomta az arcát, érezni lehetett rajta a mosdatlanság és az állott izzadság szagát, láthatóvá váltak a lötytedések, a ráncok, az előtérbe türemkedett egy öregedő férfi kendőzetlen valósága. Amikor lekerült róla az elegáns pantalló, valami olyan váratlanul komikus és totyakos alsónemű tűnt elő, hogy Kamilla biztosan halálra vihogta volna magát, ha nem lett volna végtelenen megrémülve. A helyzet persze egyáltalán nem volt nevetséges, sokkal inkább ijesztő. Minden pillanat az elmebaj szélén egyensúlyozott.

A kudarcot ez az önmagát vesztett ember pontosan úgy viselte, ahogy a legtöbb férfi: tehetetlen dühvel. Egyre ingerültebb lett, és egyre erőszakosabb. Kamilla kétségbeesett erőfeszítéssel próbálkozott, gyakran már ügyetlen és oda nem illő dolgokat csinált, de hát ki hibáztathatja szegénykét? Az ágyig el sem jutottak: az egész tragikomikus jelenet ott zajlott a szoba közepén, a nagy perzsaszőnyegen állva. Aztán persze megtörtént az, amire ti is biztosan számítottatok:

amikor végérvényesen kiderült, hogy ez a fiaskó maradandó, elcsattant egy pofon. Nagy pofon volt, szívből jött. Kálmán beleadta minden dühét és erejét. Kamilla feje oldalra vágódott, és az egész negyvenöt kilós test egy lépéssel arrébb repült. A friss feleség a nászagy oldalához csapódott, aztán olyan keményen zuhant a földre, hogy a lélegzete is hosszú másodpercekre elállt. Amikor levegőhöz jutott, szédelegve felállt, és a közeli fotelhez tántorgott. Még a menyasszonyi ruhája is rajta volt, Kálmán azzal sem vesződött, hogy megkezdje lebontani róla ezt a rafináltan felépített erődítményt.

– Eh, hülye ribanc! – hallotta Kamilla az összefolyó szakvakat, aztán látta, amint a férje feltépi a szárnyas ajtót, és legyintve kitámolyog a szobából.

Hát így zajlott Kamilla nászéjszakája. Ezzel az élménnyel ajándékozta meg őt az első férfi az életében. Gondolatok csak bele egy pillanatra: ha minden szépen és simán megy, a lány még akkor is valószínűleg mást talál, mint amit álmaiban keresett. Különösen akkor, 1920-ban. De ez túl messze esett bármitől, amit elképzelt. Alaposan túlszárnyalta minden félelmét, és semmi köze nem volt azokhoz a dolgokhoz, amiket a mama kicsit kényszeredetten elmondott neki.

Nekem nincsenek illúzióim a valóságról. Nagy általánosságban talán hajlamos is vagyok bólogatni, amikor valaki olyanokat mond, hogy istenkém, túléli a lány az első alkalmat, meg hogy majd belerázódik. Elvégre az ember rugalmas lény, a fiatalok jól tudnak alkalmazkodni. De ez kicsit más helyzet, ilyenkor felmerül bennem, hogy egyetlen kislány sem érdemel efféle leckét. Ezek a lányok aztán megöregszenek, és az életük utolsó napjáig magukban hordozzák ezt a betokosodott, megfeketedett emléket. Ott

látom a lelkükben még akkor is, amikor a halálos ágyukon fekszenek.

Azon a hetven évvel későbbi estén mindez megint lejátszódott Kamillában. De már nem a megrázkódtatás, nem az igazságtalanság felett érzett keserűség foglalta el a gondolatait. Már minden esemény a helyére került benne, az évtizedek alatt minden emlékkép megtalálta a maga kis kuckóját a fejében. Nyugodt volt, derűs józansággal szemlélte a világot. Azt is, ami éppen ezekben az órákban történt vele. Akkor sem érzett ijedtséget, amikor meghallotta a padlásra vezető lépcső recsegését. Tudta, hogy Győző érkezik, és elmondja a követelését. Zaklatott hangon ki fogja fejteni, miért hozta őt ide, miért akart magának nagymamát rabolni. Mindjárt fordul a kulcs a vasajtó zárjában, és lehajtott fejjel benyomakodik a padlásra százharminc kilónyi hús és csont. Nem védi meg Kamillát senki, de erre nincs is szükség. Mióta rájött, hogy sem az apja, sem a férje nem képes erre, nem számított senkire, nem bízott senkiben. Hetven év magány után örült, hogy így alakult az élete. Már nem fáj, hogy egyedül töltötte ezeket az évtizedeket, és az sem, hogy nem lett gyereke. A függetlenséget és ezt a fajta bölcsességet nem adta volna semmiért.

Az apja annak idején rendes életet biztosíthatott volna neki, de hamar kiderült, hogy semmi sem áll távolabb a valóságtól. Elég legyen annyi, hogy a férfi a rajzain kívül mással nem törődött. Olyan jó képeket készített az általa illusztrált könyvekhez, hogy gyakorlatilag válogathatott a munkák között. Megengedhette magának, hogy csak azokat vállalja el, amik megragadták a képzeletét. Több kiadó is vele dolgoztatott, de egyik sem kérte, hogy akár egyetlenegyszer

is jelenjen meg az irodában. Otthon rajzolt a lakás legbelső szobájában, egy meghitt sarokban a néhai nagyapja íróasztalánál. Amikor elkészült egy könyvvel, futárt küldtek a kiadótól, és már hozták is a pénzt.

Szívesen csinált rajzokat tankönyvekhez és állatokról szóló albumokhoz, de a kedvencei a mesekönyvek voltak. Amikor ilyen munkát kapott, a felesége és a kislánya is tudta, hogy fölösleges bármiféle kísérletet tenni a kizökentésére. Napokig ült az íróasztalnál, és még azért is hosszasan kellett rázogatni a vállát, hogy egyáltalán hajlandó legyen enni. Ezt naponta egyszer sikerült elérni. Mivel anya és lánya hozzászórtak ehhez, nevetve, fejcsóválva mondogatták, hogy éppen csak az éjjeliedényt nem kell a széke alá csúsztatni. Persze igazából nem nevettek ki, mert ahogy sokasodtak az asztal sarkán a befejezett rajzok, úgy költözött be a szobába maga a mese. Kamilla időnként odasompolygott az apja mellé, aki észre sem vette, hogy a kislánya hosszasan nézegeti az elkészült képeket. Teljesen mindegy volt, hogy nádi-poszátát készített, vagy Fehérlófiát: a rajzok mindig a fejében élő mesevilágból szivárogtak át a tustoll hegyén keresztül, vonalról vonalra.

Az apjának hatalmas szerencséje volt az életben. Az igazság ugyanis az, hogy teljesen életképtelen, hasznavehetetlen élőlény volt, aki egyetlen hét alatt éhen halt volna, ha a saját erejéből kell bármit is elintéznie a nagyvilágban. A leghalványabb fogalma sem volt a kézzelfogható valóságról. Nem tudta, miből készülnek, és hogyan kerülnek az asztalra az ételek, honnan jön a fény a lámpájába, merre kell menni az utcán. A felesége néha elgondolkodott azon, vajon tudja-e egyáltalán, hogyan lett a saját lánya. Mindezek ellenére

megélt a számára idegen világ ismeretlen körülményei között is. Ő volt az az ember, aki maradéktalanul kiélhette a szenvedélyét, átadhatta magát a képzeletében burjánzó fantáziaképeknek, a valósággal pedig egyáltalán nem kellett foglalkoznia. Így olyan harmóniát alakított ki maga körül, amelyet valószínűleg kevesen ismernek. Mindaz a küzdelem, csalódás, keserűség, bizonytalanság, ami egy ember életét végigkíséri, az ő számára nem létezett. Tudom, hogy titokban mindannyian erre vágytok, de nektek soha nem adatik majd meg úgy, ahogy neki. A felesége és a tehetsége kipárnázták előtte az utat egészen a koporsójáig, amit aztán a temetkezési vállalkozó párnázott ki.

A kiadók szépen fizettek, az élet végtelen nyugalomban folydogált. Amikor pedig eljött a lánykérés napja, ez a jólelkű, életképtelen apa csodálkozva vette tudomásul, hogy egy saját korabeli kérővel üldögél egy pohár bor mellett. Segélykérőn nézett a feleségére, aki megnyugtatóan bólintott, hogy minden rendben van. Rendben van, hogy egy húszéves lányt elvesz ez a javakorabeli, megállapodott, ősz halántékú úr, rendben van, hogy Kamilla ezentúl nem az övék, rendben van, hogy... de erre a dologra nem is gondolt: nem jutott eszébe. Ügyetlenül próbálta szóval tartani a leendő vejét, és amikor reménytelenül elakadt a társalgás, az asszony lépett közbe egy-egy jól megformált, udvarias kérdéssel. Kamilla apja számára úgy tűnt, hogy a felesége mindent tud a világról: ismeri az embereket, és felkészülten várja azokat a kihívásokat, amikkel egy művész nem tud mit kezdeni. Ügyes diplomata volt, ez igaz, annyira azonban mégsem, hogy Kálmán belsejében meglássa a feszes felszín alatt húzódó, kétségbeesett káoszt.